

NEPABAIGIAMAI FOLKLORISTŲ DARBAI ŽEMAITIJOJE 2006 metų ekspedicija Vieکشniuose

Vita Ivanauskaitė

Ko vis dar ieškome folkloro ekspedicijose?

Argi dar pavyksta ką nors senoviško užrašyti? – maždaug tokį klausimą išgirdavau, kai tik kam nors pasisakydavau šią vasarą buvusi folkloro ekspedicijoje Vieکشniuose. „Senoviško“, matyt, reiškia *tokio* folkloro, kuris ankstesniais dešimtmečiais semte semtas per kompleksines ekspedicijas ir kurį dabar paprastai vadiname klasikiniu. Kartais teirujamasi, ar dar aptinkame ką nors *gražaus, tradiciško* ir pan., arba nusistebima, kad apskritai dar *ko nors* ieškome... Esą jau viskas surinkta. Lietuvos kultūrinėje padangėje dar nepriprantama prie minties, kad folkloristai lauko tyrimų metu gali domėtis ne tik senosiomis liaudies dainomis, pasakomis, patarlėmis ar sakmėmis, bet ir sapnais, žmonių gyvenimo istorijomis, tremties atsiminimais, religinės patirties refleksijomis ar net, atrodytų, į jokią „senovę“ nepretenduojančiais ir išties nemaža laiko, garso ir vaizdo įrašų laikmenų reikalaujančiais šiandienos kaimo aktualijų kupiniais naratyvais. Ne paslaptis, jog kartais išimtinai klasikiniu liaudies paveldu besižavantieji mano, kad kaupiti šias „naujoves“ imamasi tik todėl, kad nieko tradiciškesnio, suprask, senesnio, neberandama. Taip pat neįprastai gali pasirodyti ir tai, kad pateikėju mūsų dienomis gali tapti ne tik garbingo amžiaus senolis, bet ir jaunesnis kaimo ar miestelio gyventojas. Toks požiūris gal nė neturėtų stebinti – juk ir folkloristai dar tik pratinasi prie naujų aktualių tyrimo objektų, mokosi (čia labai praverčia kaimyninių kraštų mokslinis patyrimas) neretai iš esmės kitokio darbo specifikos, skatinančios ne tik fiksuoti išlikusius senojo ar vėlyvesnio tradicinio pasaulėvaizdžio elementus, bet ir gilintis į pačius įvairiausius folklorą supančius bendruomenės gyvenimo kontekstus, kompleksiskai analizuoti kultūrinių tradicijų kaitą. Kaip pažymi Bronė Stundzienė, toks kompleksinis požiūris nereiškia, „kad turime išleisti iš akių pačių tautosakos kūrinių studijas ar sumenkinti jų kaitos ir plėtros proceso svarbą. Tai tik reiškia, jog privalome gerokai išplėsti lauko tyrimų erdvę, kad galėtume kuo objektyviau nustatyti tiek bendrus, tiek regioniniu pagrindu išryškėjusius kultūrinius imperatyvus nūdienos žmogaus gyvenime“¹. Manychiau, kaip tik šių tyrinė-

tojos minimų kultūrinių imperatyvų paieškai daugiausia ir buvo skirtos pastarųjų trejų metų Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto rengtos folkloro ekspedicijos. Jose surinkta medžiaga jau gali tapti rimtu pagrindu išsamesniems sociokultūriniais lietuvių tradicinės kultūros kaitos tyrimams.

Kodėl Vieکشniai?

Besirengdami šių metų ekspedicijai, iš pradžių žinojome tik tiek, kad tikrai trauksime į *vakarus*. Tokia nuostata neatsitiktinė: Žemaitija jau treči metai iš eilės pasirenkama kryptingesniems šiuolaikinių folkloro procesų tyrimams. 2004 metais Instituto folkloristai dirbo Salantuose, 2005-aisiais – Žarėnuose². 2006 metų ekspedicijai rinktis Vieکشnius ir jų apylinkes paskatino keletas veiksnių. Šis kraštas nuo seno garsėja turtingomis kultūrinėmis tradicijomis, aktyvia XIX a.–XX a. pirmosios pusės inteligentijos veikla, daugybe dvarų ir nemenka vietinės pramonės įvairove, leidusia Vieکشniams iki pat Antrojo pasaulinio karo išsilaikyti tarp didžiausių ir perspektyviausių Lietuvos valsčių. Vienu iš ekspedicijos tikslų laikėme bandymą nustatyti, kaip bendras istorinis ir kultūrinis krašto kontekstas veikė tradicinę bendruomenę ir jos dvasinę kūrybą.

Dabartinė Vieکشnių seniūnija – viena didžiausių Mažeikių rajone, pačiame mieste ir per trisdešimtyje jį supančių kaimų turinti netoli 6000 gyventojų. Palyginimui paminėsiu, kad pernai mūsų lankytoje keliskart mažesnėje Žarėnų seniūnijoje gyvena apie 1300 žmonių³.

Vieکشniai – lietuvių kultūros puoselėtojų mokslininkų brolių Vaclovo, Viktoro ir Mykolo Biržiškų tėviškė. Kaip žinoma, XX a. pirmojoje pusėje Vilniuje gyvendamas ir dirbdamas M. Biržiška nemaža laiko praleisdavo lietuviybės židiniu tapusiuose Petro Vileišio rūmuose, kur dabar įsikūręs Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas. Taigi galima tarti, kad mūsų ekspedicija Vieکشniuose buvo pažymėta ir kultūriniu šio lietuvių folkloristikai daug nusipelnusio vieکشniškio mokslininko veiklos ženklu. Juolab kad bendraujant su pateikėjais pavyko užfiksuoti įdomių iš tėvų ar senelių girdėtų pasakojimų apie daktarą Antaną Biržišką ir jo šeimą. Ne kartą galėjome įsitikinti, kad seniesiems vieکشniškiams neblogai žinoma Biržiškų kultūrinė veikla. Antai Vieکشniuose gyvenantis garsios giminės palikuonis Jonas Beržanskas, pradėjęs jo klausinėti apie miestelio ir apylinkių praeitį, gudriai nusišypsojo ir kaip neabejotiną autoritetą atnešė mums parodyti per visas pokario negandas išsaugotą M. Biržiškos knygą „Anuo metu Vieکشniuose ir Šiauliuose“⁴.

Rengdamiesi lauko tyrimams, kaip visada, studijavome Lietuvių tautosakos rankraštyne saugomą medžiagą ir spausdintus šaltinius. Vieکشniai per pastarąjį šimtmetį sulaukė nemažai vietinių ir kur kas mažiau iš toliau atkeliaujančių tradicinės kultūros tyrinėtojų dėmesio. Vieکشnių apylinkėse daugybę metų tautosaką ir etnografinę medžiagą kruopščiai rinko ir tvarkė Amelija Urbienė⁵. Iš tarpukario metų turime vieną kitą įvairios apimties ir turinio tautosakos rinkinį (LTR 1622, 1795, 2030, 3026), deja, visi jie, kaip ir gausūs A. Urbienės užrašymai, yra be garso įrašų ar bent ranka užrašytų dainų melodijų. Kukliai šią spragą dengia tik 2005 metais Vilniaus

pedagoginio universiteto studentės Rasos Rimkutės iš vienos pateikėjos, Onos Lukšienės (Pakalupio k.), užrašytų dainų rinkinys (LTR 7524). Taigi akivaizdu, kad folklorinė ekspedicija Vieکشنیų krašte – jau seniai labai aktualus dalykas.

Puikiai suvokdami, kad visų Vieکشنیų seniūnijai priklausančių kaimų niekaip nespėsime aplankyti, rinkomės pačius Vieکشnius ir nuo jų pietų kryptimi išsidėčiusius šiuos kaimus: Gyvolius, Palnosus, Užventę, Dainorius, Kegrius, Čekus, Svirkančius, Kapėnus. Tačiau turint omenyje, jog nemažai žmonių su visu savo dar vaikystėje iš tėvų ir senelių perimtu kultūriniu palikimu į didesnius kaimus (tokius kaip Kapėnai, Palnosai ar Gyvoliai) atsikraustė iš mažesnių artimų ir tolimesnių aplinkinių vietovių, aiškėja, kad ekspedicijos dalyviai susipažino su daug didesne teritorija.

Pasirinktas kelionių po apylinkes kryptis kartais pakoreguodavo patys pateikėjai, nurodydami iš gimtųjų kaimų kitur gyventi išsikėlusius dainininkus, pasakotojus. Neretai būdavome nukreipiami į Vieکشnius – čia aplinkinių kaimų senbuvius kraustyti (pas vaikus ar į pačių įsirengtus miestiškesnius namelius) verčia pablogėjusi sveikata ar garbingas amžius, nebeleidžiantis savarankiškai gyventi senuosiuose ūkiuose. O kai kada ekspedicijos dalyviams reikėjo „vytis“ savo pateikėjus dar toliau, iki Mažeikių ar net paties Vilniaus. Antai Kapėnų kaime tautosaką rinkusi B. Stundžienė tęsti darbo važiuo į Mažeikius, kur vaikų ir senelių globos namuose gyvena minėto kaimo senbuvis Zigmantas Dzindzelėta (g. 1917 m.), didelis sakmių, pasakų ir dainų mokovas.

Apžadų kapeliai, šventos pušys ir dvarai

Folklorinio paveldo kontekstui pajusti būtina turėjome skirti dėmesio gamtos ir kultūros paminklams, apie kuriuos neretai ir sukasi vietos žmonių žodinė kūryba. Vieکشنیų apylinkės šiuo požiūriu išties turtingas kraštas. Nespėjome nei pamatyti, nei suskaičiuoti visų mūsų lankomoje teritorijoje buvusių ir tebesančių vadinamųjų šventų pušų ir senųjų kapelių. Galima drąsiai sakyti, kad gausiomis koplytėlėmis, rūpintojėliais ir kitokiomis sakramentalijomis išpuoštos, prie kelių, sodybų, pamiškėse ar kapeliuose augančios (o kai kurios jau laiko ar audrų palaužtos) pušys – Vieکشنیų krašto savitumą atspindintis reiškinys. Kaip ir stipri apžadų tradicija. Tėvų neišpildytus apžadus perima ir ištesa vaikai, kartais net per sapnus paraginti. „Aš savo mamos apžadą visai neseniai išpildžiau...“ – pasakė mums viena garbingo amžiaus vieکشniškė, nesuskubdama atskleisti, koks tai buvęs pasižadėjimas. Ir apskritai pastebėjome, kad apie apžadų intencijas smulkiau pasakoti buvo linkę toli gražu ne visi pateikėjai.

Aplankėme ne vienus su apžadų tradicija siejamus kapelius. Bene patys garsiausi – Kairiškių. Jie, kaip ir Svirkančių kaime esantys kapeliai, žmonių dažnai lankomi, tvarkomi. Ir vienuose, ir kituose matėme nesenų kapų. Visai kitoks vaizdas Kegrių kapinaitėse. Giliai į atmintį įstrigęs vaizdas: iš pušų ant žemės „nusileidusiose“ ir beveik visai sutrūnijusiose tuščiose (pasak vieno pateikėjo, visi šventuo-
lėliai jau pabėgę) medinėse koplytėlėse paukštelių lizdai su kiaušinėliais... Patys

kapeliai virtę sunkiai pereinamu mišku, ir tik juos vis dar tebejuosianti tradicinė apsamanojusi krautinė akmenų tvora (*zomatas*) rodo ribą tarp gyvųjų ir mirusiųjų žemės. O visai netoli, buvusioje žemaitiško gyvenimo vietoje, aptikome (žinoma, ne be vietos žmonių pagalbos) jau ant žemės gulinčią šventąją Kegrių pušį.

Ekspedicijos metu užrašėme nemažai medžiagos apie Vieکشنیų apylinkių dvarus. Santeklių, Daugirdo, Pačerinskio, Daubiškių ir kiti dvarai – tai vis tos ypatingos vietinio landšafto erdvės, žmonių pasakojimuose neatsiejamai susijusios su tradiciniais memoratais apie baidymus, klaidinimus, ponų keistenybes, vargšų ir turtingųjų santykius ir t. t. Senieji vieکشنیškiai tarsi pateikia liaudiškąją folklorizuotą dvarų kultūros interpretaciją, perimtą iš savo tėvų ir senelių, kurių daugelis buvo tų dvarų kumečiai. Ypač dažnai teko girdėti pasakojimų apie Daubiškių dvarą, kurio ir istorija turbūt viena įdomesnių: nuo senųjų dvarininkų Morų „palocių“ XIX a. pabaigoje iki kaimo mokyklos sovietmečiu ir religinio judėjimo atstovų reprezentatyvios kaimiškos sodybos dvidešimt pirmojo šimtmečio pradžioje.

Vieکشنیškiai ir jų kūryba

Kai žvelgiu į Vieکشنیų ekspedicijoje surinktos medžiagos visumą (tokią galimybę suteikia kolegų netrukus po ekspedicijos preciziškai parengti garso įrašų aprašai ir komentarai), pirmiausia į akis krinta didelė užrašytų kūrinių įvairovė, apimanti ir seniai folkloristikai pažįstamus klasikinius, ir dar tik į ją ateinančius žanrus. Dainos, giesmės, pasakos, sakmės, padavimai, mįslės, patarlės, anekdotai, sapnai, įvairūs memoratai, folklorizuoti biografiniai pasakojimai, liaudiški eilėraščiai, šokiai ir kiti instrumentiniai kūriniai – visko nė neišvardysi, o kai kuriuos įrašus apskritai kol kas būtų keblu žanriškai apibrėžti. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, jog visi klasikiniai folkloro žanrai (dainos, sakmės ir kt.) Vieکشنیų ekspedicijos metu surinktoje medžiagoje reprezentuojami nuo senųjų iki pačių vėlyviausių, šiuolaikinėmis realijomis pajvairintų variantų. Atskira svarbi parsivežtos medžiagos dalis – kontekstiniai duomenys apie įvairių folkloro žanrų gyvavimą Vieکشنیų krašte: apie muzikos instrumentus ir muzikavimo tradiciją, jaunimo susibūrimų etiką, dainavimo ir giedojimo savitumus ir t. t.

Bendra ekspedicijoje fiksuotų garso įrašų trukmė – maždaug 54 valandos (apie 40 skaitmeninių diskų). Juos papildė daug nuotraukų ir filmuotos medžiagos. Fotografuoti ne tik pateikėjai, kraštovaizdis ir kultūros paminklai. Kaip ir ankstesniais metais, stengėmės pasitelkti šiuolaikines technologijas ir perfotografuoti kuo daugiau pateikėjų namuose saugomų senų nuotraukų. Taip pat nukopijavome ir parsivežėme dainynų, atminimų ir kitokios kūrybos rankraštinių užrašų.

Mūsų aplankyti vieکشنیškiai gerokai skyrėsi savo socialiniu statusu. Maždaug šimto pateikėjų būryje (turiu galvoje tuos šio krašto gyventojus, kurių dainas, pasakojimus, instrumentinį folklorą ir kt. parsivežėme užfiksuotus garso ir vaizdo įrašuose; iš tiesų buvo bendrauta su kur kas daugiau žmonių) buvo ne tik žemdirbių, bet ir buvusių eigulių, mokytojų, tautodailininkų, buhalterių, kultūros darbuotojų... Aplankėme net Vieکشنیų apylinkėse ir už jų ribų žinomą kaimo būrėją,

vietinių žemaičių vadinamą *kartmete*. Jau seniai pastebėta, kad socialinis pateikėjo statusas neretai labai veikia ir jo tradicinį pasaulėvaizdį: apsiskaitę, labiau išsimokslinę ar pakeliavę žmonės, pasakodami įvairius folklorinius naratyvus (sakmes apie kaukus, baidymų istorijas ir t. t.), dažnai skumba ieškoti racialesnio paaiškinimo, nepamiršta patikinti patys tokiais dalykais netikintys, o tiesiog kaip stebuklingas istorijas girdėję iš vyresnių žmonių. Galbūt aktyvesnis įsitraukimas į rašto kultūrą lėmė ir dar vieno naujo žanro – liaudiškosios rašytinės poezijos – išpopuliarėjimą mūsų lankytose vietovėse. Sutikome ne vieną moterį, dainų sąsiuvinyje užsirašančią ne tik patikusius liaudies lyrikos kūrinius, bet ir savo sudėtas eiles. Vieکشنیų ekspedicijoje sukaupta nemažai tokios liaudiškosios poezijos. Tikėtina, kad šie pateikėjų saviraiškos pavyzdžiai ateityje sulauks rimtesnių kultūrinių studijų.

Ekspedicijoje užrašyta medžiaga leidžia daryti vieną kitą apibendrinimą, sietiną su lankyto arealo regionine specifika, tarpkultūriniais ir tarpkonfesiniais žmonių santykiais. Fiksavome pasakojimų apie latvius, o tiksliau – tradicinių siužetų kūrinių, kuriuose minimi šie artimiausi kaimynai. Jiems, kaip ir įprasta folklorinėje tradicijoje, priskiriami tipiniai kitatikių ir svetimtaučių bruožai. Kita, dar gausiau ir išsamiau pasakojimuose atspindėta etninė bendruomenė – žydai. Kaip ir daugelyje XX a. pradžios Lietuvos miestelių, Vieکشنیuose jų gyveno tikrai nemažai. Savitu demografiniu reiškiniu, palikusiu pėdsaką liaudiškojoje vietinių žemaičių kultūroje, laikytina dar XIX a. visai šalia Vieکشنیų įsikūrusi rusų bendruomenė. Senieji vieکشniškiai ir aplinkinių kaimų žmonės daug pasakojo apie čia pat gyvenusių kitataučių laidojimo ir kapų priežiūros papročius, tarpkonfesinius santykius ir kt.

Per ekspediciją buvo dirbama ir su vietiniais saviveiklos kolektyvais, kaimo giedotojų grupėmis. Rūta Žarskienė ir jai talkinusi Vaiva Aglinskaitė įrašė kapelos „Jonkelis“ (joje groja Vieکشنیų ir aplinkinių kaimų muzikantai) ir folkloro ansamblio „Poilsėlis“ repertuarus; Irena Žilienė, Andžela Jakubynienė ir Vincas Gumuliauskas fiksavo Gyvolių kaimo giedotojų atliekamus žemaitiškus kalnus; Linai Būgienei kartu su šių eilučių autore pavyko trumpam suburti keletą kadaise labai aktyviai veikusio Palnosų etnografinio ansamblio dalyvių ir įrašyti jų dainų.

Kai folkloristas jau ne tik folkloristas...

Vakarais, susirinkę į savo laikino prieglobsčio vietą (o šįmet turėjome laimės apsistoti viename gražiausių Vieکشنیų krašto kampelių – prie pat Ventos ir Virvytės santakos esančiame Akmenės rajono socialinių paslaugų centre), dalydavomės įspūdžiais, kurie neretai peraugdavo į rimtas profesines diskusijas. Besiklausant kolegų, ne kartą kildavo mintis, kad tie vakariniai pašnekesiai – taip pat reikšminga folkloro ekspedicijos darbų dalis, tik, deja, išsamiau kol kas nefiksuojama.

Kalbant apie mūsų apsistojimo vietą, reikia pažymėti, kad tai buvo ne tik nuostabus Ventos regioninio parko kampelis (ypač turint omenyje, kad folkloro ekspedicijų dalyviai išties retai kada gali pasidžiaugti ramia ir gražia savo nakvynių

aplinka), bet ir strategiškai patogi erdvė – visi mūsų lankyti kaimai buvo netoli Ventos ir Virvytės santakos, patys Vieکشniai irgi buvo čia pat. Įdomi detalė: ekspedicinis darbas vyko ir pačiame vietos žmonių *Virvyte* arba *restoranu* (matyt, todėl, kad sovietmečiu čia buvo „Akmenės cemento“ poilsio ir turizmo kompleksas) vadinamame socialinių paslaugų centre. Antai Vilmos Daugirdaitės ir Jurgitos Ūsaiytės pateikėju tapo visai šalia gražioje sodyboje gyvenantis Jonas Fokas, puikus šiuolaikinių vestuvių ritualų žinovas, daugybę metų piršliaujantis vestuvėse.

Atskira ekspedicijų vakarais mūsų dažnai aptarinėta tema – individualus santykis su lankomais žmonėmis. Neretai girdimas pasakymas *mano, mūsų pateikėja(s)* nėra atsitiktinis – išties kartais esama tam tikro subtilesnio bendravimo. Ir jau visai išskirtiniais tampa tie atvejai, kai susiduriame su vienišais, labai retai lankomais (o tie lankytojai paprastai būna laiškiniukas, valdiškus reikalus tvarkantys seniūnijos atstovai ar „egzotiškų“ ir dažniausiai nereikalingų prekių ar paslaugų agentai) žmonėmis, neretai neturinčiais sveikatos net iki artimiausios parduotuvės nueiti ar nuvažiuoti dviračiu, beje, tampančiu vis svarbesne susisiekimo priemone autobusų nesulaukiančiuose atokiuose kaimuose. Bene kiekvienam ekspedicijos dalyviui pasitaikė tokių momentų, kai puikiai suvokęs, kad močiutė ar senolis nepapasakos ir juo labiau nepadainuos nieko, dėl ko būtų verta išpakuoti aparatūrą, vis dėlto kuriam laikui, kartais net pats savimi stebėdamasis, lieki troboje, kartu peržiūri drebančiu iš susijaudinimo balsu apibūdinamas nuotraukas iš šeimos albumo, išklausa skausmingą pasakojimą apie užpuolusias ligas, neįperkamus vaistus, svetur uždarbiauti išvažiavusius vaikus ir anūkus. Maža to: išeidamas nė nepajunti, kaip tyliai pasižadi užsukti čia ryt poryt su duonos kepalėliu ar saldainių dėžute. Kai vieną vakarą, matyt, kaip tik po panašią patirtį atnešusios dienos, Bronė Stundžienė mums juokais prasitarė pasijutusi kaip tikra socialinė darbuotoja, pagalvojau, kad jos labai taikliai pastebėta ir apibendrinta ne vieno mūsų išgyventa situacija.

Kai keletą dienų iš eilės vaikštai po tuos pačius kaimus ar miestelio gatves, neišvengiamai pradedi įsigyventi į čia gyvenančių žmonių kasdienybę, o kai kada ir tiesiogiai joje dalyvauti. Juolab kad pažintį su vieکشniškiais žemaičiais neretai pradėdavome užklupę juos bedirbančius kieme, darže ar laukuose. Visa mūsų veikla, visos užrašinėjimo aplinkybės tiesiogiai priklausė nuo darbų ritmo ir, žinoma, oro sąlygų.

Turbūt pernelyg drąsu būtų sakyti, kad per tas porą savaitių tapome savi, tačiau pritapimo, vieکشniškių palankumo ir atvirumo paskatinto, vis dėlto būta. Su kolege Lina Būgiene, vakarais traukdamos gerai pažįstamu keliu per Palnosų kaimą Ventos ir Virvytės santakos link, pačios nepajusdavome, kaip imdavome balsiai svarstyti, ar tie žmonės jau malkas supjovė, ar kiti baigė daržus ravėti, namo sienas dažyti...

Ekspedicijos dalyviai ir geranoriški jų pagalbininkai

Ekspedicija Vieکشniuose vyko kaip LLTI inicijuoto mokslinio projekto „Regioniniai folklorinės kultūros procesų tyrimai. Žemaitija“ dalis. Projekto rėmėja – Lietuvos kultūros ministerija. Ekspedicijoje dalyvavo dr. Bronė Stundžienė, dr. Rūta

Žarskienė, dr. Vilma Daugirdaitė, dr. Jurgita Ūsaitytė, dr. Lina Būgienė, dr. Austė Nakienė, Andžela Jakubynienė, Irena Žilienė, trumpam į Lietuvą iš JAV atvykusi studentė Vaiva Aglinskaitė, Vincas Gumuliauskas bei šiuos ekspedicijos įspūdžius ir rezultatus aptarti bandanti šių eilučių autorė. Trumpam prie mūsų buvo prisidėjusi ir vietinė moksleivė Živilė Babenskaitė, labai norėjusi pamatyti, kaip renkama tautosaka.

Viešniai ir plačios jų apylinkės – dažnai įvairių sričių tyrinėtojų ir po Lietuvą keliauti mėgstančių entuziastų lankomas kraštas. Bet turbūt svarbiausia, kad kultūrinis krašto palikimu nuolat rūpinasi vietiniai, čia pat gyvenantys ir dirbantys žmonės. Deja, mes spėjome susipažinti tik su vienu kitu Viešnių krašto šviešuoliu – vis tas laiko trūkumas ir noras kuo daugiau pateikėjų aplankyti... Esame nuoširdžiai dėkingi viešniškei mokytojai Nijolei Kontukienei, kurios jaukius namus juokaudami net pavadino ekspedicijos koordinaciniu centru. Ji mus lydėjo po Viešnius, padėjo susigaudyti apylinkių keliuose ir takeliuose. Už pagalbą fiksuojant šiandieniniuose Viešniuose skambantį liaudies muzikantų repertuarą dėkojame Arūnui Šarkiui. O kai susipažinome su kraštotyrininku ir bibliotekininku Bronislovu Keriu ir pamatėme šimtus kompiuterinių puslapių jo daugybę metų kruopščiai rengiamo ir nuolatos naujais duomenimis papildomo darbo „Viešnių kraštas. Bibliografija ir žinios krašto istorijai“, galėjome tik tarti: Viešnių krašto kultūrinio palikimo atvykėliams gelbėti nereikia – jis patikimose rankose⁶.

Visi iš ekspedicijos parsivežti įrašai jau gali būti naudojami tyrimams⁷. Detalus fonogramų aprašai padės kiekvienam besidominčiajam nesunkiai rasti reikiamą įrašą. Ateityje laukia nelengvas tautosakos rinkinių parengimo darbas. Ir, žinoma, kitų metų ekspedicija. Vėl Žemaitijoje.

Dar prieš ekspediciją, po spausdintus folkloro šaltinius besidairydama viešniškių kūrybos, septintajame „Lietuvių liaudies dainyno“ tome užtikau Viešniuose užrašytą dainą (Nr. 368) su tokiu iškalbingu posmu:

*Viešnių miestelis –
Didis pragarelis,
Ten mūsų vargeliā,
Nepabaigti darbeliā.*

Pagalvojau: ar netaps šitas posmas mums koku nors lemtingu leitmotyvu. Tapo. Bet tik paskutinė eilutė apie nepabaigtus darbelius...

¹ *Bronė Stundžienė*. Folkloro lauko tyrimai Žarėnų krašte. – Tautosakos darbai, [t.] XXX. Vilnius, 2005, p. 133. Apie būtinybę permąstyti šiuolaikinių folkloro lauko tyrimų strategijas autorė yra rašiusi ir kitame straipsnyje, žr. *Bronė Stundžienė*. Merkinės dainų istorija: vizija ir tikrovė. Tautosakos darbai, [t.] XIX (XXVI). Vilnius, 2003, p. 13–32.

² Minimi lauko tyrimai – 2004–2006 m. vykdyto Lietuvos valstybinio mokslo ir studijų fondo finansuoto tarpinstitucinio ir tarpdisciplininio mokslo tiriamojo projekto „Regioniniai tarmių ir folkloro tyrimai: Vakarų Lietuva“ dalis.

³ Plačiau apie LLTI ekspediciją Žarėnų krašte iš šiuolaikinės sociokultūrinės folkloro tyrimų perspektyvos žr. *Bronė Stundžienė*. Folkloro lauko tyrimai Žarėnų krašte, p. 133–139.

⁴ Žr. *Mykolas Biržiška*. Anuo metu Vieکشniuose ir Šiauliuose: (Iš 1882–1901 m. atsiminimų, pasakojimų ir raštų). Kaunas, 1938. Ši gyvai ir įdomiai vaikystės atsiminimų ir gausių rašytinių šaltinių pagrindu M. Biržiškos parašyta knyga vieکشniškių išties labai vertinama. Ja remiasi ir visi šiuolaikiniai Vieکشnių krašto istorijos ir kultūros tyrinėtojai.

⁵ A. Urbienės surinktą tautosaką žr. LTR 2489, 2490, 2494, 2496, 2497, 2514, 4634, 4635, 4721, 4722, 4723, 4881, 5000, 5029, 5106, 5195, 5500, 6001, 6342, 5294, 5461. Daug šios kraštotyriminės darbų saugoma Vieکشnių bibliotekoje.

⁶ B. Kerys šiuo, galima sakyti, savo viso gyvenimo darbu geranoriškai ir nesavanaudiškai linkęs pasidalyti su visais – tiek pačiais vieکشniškiais, tiek tokiais užbėgėliais, kaip mes. Vieną „Vieکشnių krašto“ kompiuterinį egzempliorių jis padovanojo ir Lietuvių literatūros ir tautosakos institutui, taip sudarydamas mums išskirtines sąlygas gilintis į lankytų vietovių istoriją ir kultūrą.

⁷ Pradžia jau yra. L. Būgienė šių metų LLTI tautosakininkų konferencijoje „Tautosakos teksto prasmė: lyginamasis aspektas“ skaitytame pranešime „Liaudies pasakojimo atlikimo motyvacija ir prasmė: lyginamasis aspektas“ rėmėsi kaip tik Vieکشnių ekspedicijos medžiaga.